

Obres escollides de Rosa Luxemburg en català

**PROBLEMES ORGANITZATIUS DE LA
SOCIALDEMOCRÀCIA RUSSA**

**ROSA LUXEMBURG
1904**

Versió catalana establerta des de:
http://marxists.org/espanol/luxem/04Problemasorganizativosdelasocialdemocracia_0.pdf i
Problemas de organización de la socialdemocracia rusa, en *Escritos políticos*, Ediciones
Grijalbo, Barcelona, 1977, pàgines 523-549

Edicions internacionals Sedov

És una de les veritats més fermament assentades la idea que el moviment socialdemòcrata dels països endarrerits ha d'aprendre del més antic moviment dels països avançats. Ens atreviríem a afegir-hi a continuació d'aquesta frase la contrària: els partits socialdemòcrates més antics i avançats poden i han d'aprendre igualment de bé de l'íntima familiaritat amb els seus joves partits germans. De la mateixa manera que per als economistes marxistes (a diferència dels clàssics burgesos i, sens dubte, dels economistes vulgars) tots els estadis econòmics anteriors a l'economia capitalista no són simplement meres formes del "subdesenvolupament" en relació amb la culminació de la creació (el capitalisme), sinó tipus d'economia distints, però històricament amb els mateixos títols, per als polítics marxistes els moviments socialistes desigualment desenvolupats constitueixen individualitats històriques determinades en si mateixes. I com més coneguem la presència dels mateixos principis socialdemòcrates en tota la diversitat que presenten medis socials completament dispars, més conscients ens fem d'allò que és essencial, fonamental, principal en el moviment socialdemòcrata i més retrocedeixen les limitacions que l'imposa al nostre horitzó qualsevol localisme. No és a causa de la casualitat que en el marxisme revolucionari vibre amb tanta intensitat la nota internacional, no és casualitat que el pensament oportunista marque sempre la nota en l'especificitat nacional. El següent article, escrit per a *Iskra*, òrgan del partit socialdemòcrata rus, a petició d'aqueix òrgan, potser siga també d'interès per al públic alemany.

I

A la socialdemocràcia russa li cap en sort una tasca que no té precedents en la història del moviment socialista mundial. És la tasca de decidir quina és la millor tàctica socialista en un país dominat encara per la monarquia absoluta. És un error traçar un paral·lel rígid entre la situació russa actual i la que existia en Alemanya en 1878-1890, quan estaven en vigor les lleis antisocialistes de Bismarck. Ambdues tenen un element en comú: la policia. Fora d'això, no tenen punt de comparació. Els obstacles que l'absència de les llibertats democràtiques li posen al moviment socialista són d'importància relativament secundària. En la mateixa Rússia el moviment popular ha assolit superar els esculls imposats per l'Estat. El poble ha fet del desordre del carrer una "constitució" (prou precària per cert). Si continua en aquest curs el poble rus triomfarà, amb el temps, sobre l'autocràcia. La dificultat més important plantejada a la militància socialista és conseqüència que en aqueix país el domini de la burgesia s'escuda darrere de la força absolutista. Açò li atorga a la propaganda socialista un caràcter abstracte, mentre que l'agitació política immediata assumeix una disfressa democràtica revolucionària. Les lleis antisocialistes de Bismarck van traure el nostre moviment del marc de les garanties constitucionals en una societat burgesa altament desenrotllada, on els antagonismes de classe ja havien florit en el debat parlamentari. (Aquí rau, dit siga de pas, l'absurd del projecte de Bismarck.) La situació és molt diferent a Rússia. Ací el problema és com crear un moviment socialdemòcrata en una època en què la burgesia encara no controla l'Estat.

Aquesta circumstància exerceix la seua influència sobre l'agitació, sobre la manera de trasplantar la doctrina socialista al sòl rus. També afecta de manera peculiar i directa el problema de l'organització partidària. En circumstàncies normals (és a dir, quan la dominació de la burgesia precedeix al sorgiment del moviment socialista) la mateixa burgesia l'infon a la classe obrera els rudiments de la solidaritat política. En aquesta etapa, afirma el *Manifest comunista*, la unificació dels treballadors no és el resultat de les aspiracions d'aquests, sinó el resultat de l'activitat de la mateixa burgesia, "que, per a assolir els seus fins polítics, es veu obligada a posar al proletariat en moviment..."

A Rússia, la socialdemocràcia haurà de compensar aquesta carència amb els seus propis esforços durant tot un període històric. Ha de conduir els proletaris russos des de la seua situació "atomitzada" actual, que prolonga la vida del règim autocràtic, a una organització de classe que els ajude a adquirir consciència dels seus objectius històrics i a preparar-los per a lluitar per aqueixos objectius històrics. Els socialistes russos es veuen forçats a assumir la tasca de construir semblant organització sense comptar amb les garanties que normalment existeixen en una estructura democràtica formal. No disposen de la matèria primera política que la mateixa burgesia proveeix en altres països. Igual que Déu Totpoderós, han de crear aquesta organització del no-res, per així dir-ho.

¿Com efectuar la transició del tipus d'organització característic de les etapes preparatòries del moviment socialista (per regla general, grups i clubs locals sense vinculacions entre ells) a la unitat d'una gran organització nacional, apta per a l'acció política concertada en tot l'immens territori

dominat per l'Estat rus? Tal és el problema específic que la socialdemocràcia russa ve estudiant des de fa un temps. L'autonomia i l'aïllament són les característiques més notables de la vella forma d'organització. Es comprèn, doncs, que la consigna dels qui volen una organització nacional àmplia siga: "Centralisme!"

El centralisme és l'eix de la campanya que el grup *Iskra* desenrotlla des de fa tres anys. El resultat d'aquesta campanya va ser el congrés d'agost de 1903, anomenat Segon Congrés de la socialdemocràcia russa, però que va ser, en realitat, la seua assemblea constituent. Al congrés del partit va quedar clar que el terme "centralisme" no soluciona completament el problema organitzatiu de la socialdemocràcia russa. Una vegada més varem aprendre que cap fórmula rígida pot ser la solució de res en el moviment socialista.

Un pas endavant, dos passos enrere de Lenin, el gran representant del grup *Iskra*, és una exposició metòdica de les idees de la tendència ultracentralista en el moviment rus. El punt de vista que aquest llibre presenta amb incomparable vigor i rigor lògic és el del centralisme implacable. S'eleva a l'altura d'un principi la necessitat de seleccionar i organitzar tots els revolucionaris actius, diferenciant-los de la massa desorganitzada, encara que revolucionària, que rodeja aquesta elit. La tesi de Lenin és que el Comitè Central del partit ha de gaudir del privilegi d'escollir tots els organismes de direcció local. Ha de posseir també el dret de triar els executius de tals organismes, des de Ginebra a Lieja, de Tomsk a Irkutsk, d'imposar-los a tots les seues normes de conducta partidària. Ha de comptar amb el dret de decidir, sense apel·lació, qüestions com ara la dissolució i reconstitució de les organitzacions locals. D'aquesta manera el Comitè Central podria decidir a voluntat la composició dels organismes més importants i del mateix congrés. El Comitè Central seria l'únic organisme pensant en el partit. Els altres serien els seus braços executors.

Lenin argumenta que la combinació del moviment socialista de masses amb una organització tan rígidament centralitzada constitueix un principi científic del marxisme revolucionari. Presenta en suport d'aquesta tesi una sèrie d'arguments que passarem a considerar.

En termes generals, és innegable que una forta tendència a la centralització és inherent al moviment socialdemòcrata. Aquesta tendència sorgeix de l'estructura econòmica del capitalisme, que constitueix generalment un factor centralitzador. El moviment socialdemòcrata realitza la seua activitat en la gran ciutat burgesa. La seua missió consisteix en representar, dins de les fronteres de l'estat nacional, els interessos de classe del proletariat i oposar-los a tots els interessos locals o sectorials. Per tant la socialdemocràcia generalment és hostil a tota manifestació de localisme o federalisme. Cerca unificar tots els obrers i organitzacions obreres en un partit únic, per damunt de les seues diferències nacionals, religioses o laborals. La socialdemocràcia abandona aquest principi a favor del federalisme només en circumstàncies excepcionals, com en el cas de l'Imperi Austrohúngar.

És clar que la socialdemocràcia russa no ha d'organitzar-se com a conglomerat federatiu de molts grups nacionals. S'ha de constituir en partit únic per a tot l'imperi. Però això no és el que està en discussió ací. Allò que estem considerant és el grau de centralització necessari dins del partit rus unificat per a fer front a la situació peculiar davall la qual ha de funcionar.

Considerant-ho des del punt de vista de les tasques formals de la socialdemocràcia en el seu caràcter de partit per a la lluita de classes apareix a primera vista que el poder i l'energia del partit depenen directament de la possibilitat de centralitzar-lo. No obstant això, aquestes tasques formals són vàlides per a tots els partits militants. En el cas de la socialdemocràcia són menys importants que la influència de les circumstàncies històriques específiques de la lluita proletària.

La socialdemocràcia és el primer moviment en la història de les societats de classe que es recolza, en tot moment i per a tota la seua activitat, en l'organització i mobilització, directes i independents de les masses.

En virtut d'això la socialdemocràcia crea un tipus d'organització completament diferent de les que eren comunes als moviments revolucionaris anteriors, com ara la dels jacobins⁵⁵ o els partidaris de Blanqui.

Lenin sembla menystenir aquest fet quan afirma en el seu llibre (p. 140) que el socialdemòcrata revolucionari no és sinó “un jacobí indissolublement lligat a l’organització del proletariat, que ha adquirit consciència dels seus interessos de classe”. Per a Lenin, la diferència entre la socialdemocràcia i el blanquisme es redueix al comentari que en compte d’un grapat de conspiradors tenim un proletariat amb consciència de classe. Oblida que aqueixa concepció comporta una revisió total de les nostres idees sobre organització i, per tant, una concepció completament diferent del centralisme i de les relacions que imperen entre el partit i la lluita mateixa.

El blanquisme no comptava amb l’acció directa de la classe obrera. Per tant, no necessitava organitzar el poble per a la revolució. S’esperava que el poble complís el seu paper únicament en el moment mateix de la revolució. La preparació de la revolució concernia únicament al grupet de revolucionaris que s’armaven per a fer el colp. Més fins i tot, per a garantir l’èxit de la conspiració revolucionària es considerava que el més intel·ligent era mantenir la massa un tant apartada dels conspiradors. Els blanquistes podien tenir aqueixa concepció perquè no hi havia contacte estret entre l’activitat de conspiració de la seua organització i les lluites quotidianes de les masses populars. Les tàctiques i les tasques concretes dels blanquistes tenien poc a veure amb la lluita de classes més elemental. Les improvisaven lliurement. Per això les resolien *a priori* i els donaven la forma d’un pla ja elaborat. La conseqüència va ser que els militants de l’organització es convertien en simples braços executors, que complien les ordres prèviament fixades fora de l’àmbit de la seua activitat. Es convertien en instruments del Comitè Central. Heus aquí la segona particularitat del centralisme conspiratiu: el submissió cega i absoluta de la base del partit a la voluntat del centre, i l’extensió d’aqueixa autoritat a tots els sectors de l’organització.

Però l’activitat socialdemòcrata es realitza en condicions totalment distintes. Sorgeix històricament de la lluita de classes elemental. Es difon i desenrotlla davall la següent contradicció dialèctica: l’exèrcit proletari és reclutat i adquireix consciència dels seus objectius en el curs de la lluita. L’activitat de l’organització partidària i la consciència creixent dels obrers sobre els objectius de la lluita i sobre la lluita mateixa no són elements diferents, separats mecànicament i cronològicament. Són distints aspectes del mateix procés. Excepte els principis generals de la lluita, per a la socialdemocràcia no hi ha un conjunt detallat de tàctiques que un Comitè Central ensenya al partit de la mateixa manera que les tropes reben la seua instrucció al camp d’entrenament. A més, la influència de la socialdemocràcia fluctua constantment amb els fluxos i refluxos de la lluita en el transcurs dels quals es crea i desenrotlla el partit.

Per això el centralisme socialdemòcrata no pot basar-se en la subordinació mecànica i l’obediència cega dels militants a la direcció. Per això el moviment socialdemòcrata no pot permetre que s’alce un mur hermètic entre el nucli conscient del proletariat que ja està en el partit i el seu entorn popular, els sectors sense partit del proletariat. Ara bé, el centralisme de Lenin descansa precisament en aquests dos principis: 1) Subordinació cega, fins a l’últim detall, de totes les organitzacions al centre, que és l’únic que decideix, pensa i guia. 2) Rigorosa separació del nucli de revolucionaris organitzats del seu entorn social revolucionari. Semblant centralisme és una transposició mecànica dels principis organitzatius del blanquisme al moviment de masses de la classe obrera socialista. És des d’aquest punt de vista que Lenin defineix el “socialdemòcrata revolucionari” com “un jacobí unit a l’organització del proletariat que ha adquirit consciència dels seus interessos de classe”. Però és un fet que la socialdemocràcia no està *unida* al proletariat. És el proletariat. I per això el centralisme socialdemòcrata és diferent del centralisme blanquista. Pot ser només la voluntat concentrada dels individus i grups representants dels sectors més conscients, actius i avançats de la classe obrera. És, per així dir-ho, l’“autocentralisme” dels sectors més avançats del proletariat. És el predomini de la majoria dins del seu propi partit.

Les condicions indispensables per a la implantació del centralisme socialdemòcrata són: 1) l’existència d’un gran contingent d’obers educats en la lluita política, 2) la possibilitat que els obrers desenrotllen la seua activitat política a través de la influència directa en la vida pública, en la premsa del partit, en congressos públics, etcètera.

Aquestes condicions no estan donades a Rússia. La primera (una avantguarda proletària, conscient dels seus interessos de classe, capaç d’autodirigir-se en la lluita política) tot just sorgeix ara a Rússia. Tota l’agitació i organització socialistes han d’apuntar a esgotar la formació d’aqueixa avantguarda. La segona condició només pot existir en un règim de llibertats polítiques.

Lenin discrepa violentament amb aquestes conclusions. Està convençut que a Rússia ja estan donades les condicions per a la creació d'un partit poderós i centralitzat. Declara que "ja no són els proletaris, sinó alguns intel·lectuals els qui necessiten educar-se en matèria d'organització i disciplina" (p. 145). Exalta la influència de la fàbrica, que, segons ell, acostuma el proletariat a la "disciplina i organització" (p. 147). Amb això Lenin sembla demostrar una vegada més que la seua concepció de l'organització socialista és prou mecanicista. La disciplina que visualitza Lenin ja està sent aplicada, no sols a la fàbrica, sinó també pel militarisme i per la burocràcia estatal existent: per tot el mecanisme de l'Estat burgès centralitzat. Utilitzem malament les paraules i ens autoenganyem quan apliquem el mateix terme (disciplina) a nocions tan dissímils com són l'absència de pensament i voluntat en un cos amb mil mans i peus que es mouen automàticament, i la coordinació espontània dels actes polítics conscients d'un grup d'homes. ¿Què tenen en comú la regulada docilitat d'una classe oprimida i l'autodisciplina i organització d'una classe que lluita per la seua emancipació? L'autodisciplina de la socialdemocràcia no és el simple reemplaçament de l'autoritat de la burgesia dominant per l'autoritat d'un Comitè Central socialista. La classe obrera serà conscient de la nova disciplina, l'autodisciplina lliure de la socialdemocràcia, no com resultat de la disciplina que l'imposa l'Estat capitalista sinó extirpant d'arrel els vells hàbits d'obediència i servilisme.

El centralisme socialista no és un factor absolut aplicable a qualsevol etapa del moviment obrer. És una *tendència*, que esdevé real en proporció al desenrotllament i educació política adquirits per la classe obrera en el curs de la seua lluita.

És evident que l'absència de les condicions necessàries per a la completa realització d'aquest tipus de centralisme en el moviment rus constitueix un obstacle tremend. És un error creure que és possible substituir "provisòriament" el poder absolut d'un Comitè Central (que actua d'alguna manera per "elecció tàcita") per l'encara irrealitzable direcció de la majoria d'obers conscients del partit i reemplaçar així el control obert de les masses obreres sobre els organismes del partit pel del Comitè Central sobre el proletariat revolucionari.

La història del moviment rus ens ofereix el dubtós valor de semblant centralisme. Un centre totpoderós investit, com vol Lenin, amb el dret il·limitat de controlar i intervenir, seria absurd si es limités la seua autoritat a problemes tècnics com el de l'administració de les finances, la distribució de tasques entre els propagandistes i agitadors, el transport i difusió de la literatura. L'objectiu polític d'un organisme amb poders tan enormes s'entén només si aqueixos poders s'apliquen a l'elaboració d'un pla uniforme per a l'acció, si el centre revolucionari pren la iniciativa d'una gran activitat revolucionària. Però, quina ha sigut l'experiència del moviment obrer rus fins ara? El canvi més important i fructífer producte de la seua tàctica política durant els deu últims anys no ha sigut el sorgiment de grans dirigents ni menys fins i tot de grans organismes organitzatius. Aquests sempre van aparèixer com a conseqüència espontània de la fermentació del moviment. Va ser així en la primera etapa del moviment proletari a Rússia, que va començar amb la vaga general espontània de Sant Petersburg de 1896, esdeveniment que assenyalava el començament d'una era de lluites econòmiques del poble rus. Va ocórrer el mateix en el període següent, iniciat per les manifestacions de carrer espontànies dels estudiants petersburguesos, al març de 1901. La vaga general de Rostov, en 1903, que va iniciar el següent gran viratge tàctic del moviment proletari rus, també va ser un acte espontani. "Per si sola" la vaga va donar lloc a manifestacions polítiques, agitació de carrer, grans mítings a l'aire lliure, coses que el revolucionari més optimista no hauria somiat uns anys abans. La nostra causa va efectuar grans avanços durant aquests esdeveniments. No obstant això, la iniciativa i la direcció conscient de la socialdemocràcia van exercir un paper insignificant. És cert que les organitzacions no estaven preparades per a esdeveniments de tanta magnitud. No obstant això, aquest fet no explica el paper poc important dels revolucionaris. Ni se'l pot atribuir a l'absència de l'aparell partidari central totpoderós que exigeix Lenin. L'existència d'aqueix centre probablement hauria incrementat la desorganització dels comitès locals en accentuar la diferència entre l'avanç àvid de les masses i la línia prudent de la socialdemocràcia. El mateix fenomen (el paper insignificant que van exercir els organismes centrals del partit en l'elaboració de la línia tàctica) s'observa avui a Alemanya i altres països. En general, no es pot "inventar" la tàctica de la socialdemocràcia. És el producte d'una sèrie de grans actes creadors d'una lluita de classes sovint espontània que cerca la manera d'avançar. L'inconscient precedeix al conscient. La lògica del procés històric precedeix a la lògica subjectiva dels sers humans que hi participen. Hi ha una tendència a què els organismes que dirigeixen el partit socialista exercisquen un rol conservador. L'experiència demostra que cada vegada que el moviment obrer guanya terreny aqueixos organismes el mantenen fins a l'últim moment. El transformen al mateix temps en una espècie de bastió que deté fins i tot més l'avanç. La

tàctica actual de la socialdemocràcia alemanya s'ha guanyat l'aprovació universal perquè és tan flexible com ferma. Açò és un índex de l'adaptació del partit fins a l'últim detall de la seua activitat quotidiana, al règim parlamentari. El partit ha estudiat metòdicament tots els recursos que ofereix aquest terreny. Sap utilitzar-los sense modificar els seus principis. No obstant això, la perfecció d'aquesta adaptació li tanca perspectives al partit. Existeix en ell una tendència a considerar que la tàctica parlamentària és immutable i específica de l'activitat socialista. Es nega, per exemple, a tenir en compte la possibilitat (plantejada per Parvus) de canviar la nostra tàctica en el cas que el sufragi universal siga abolit en Alemanya, eventualitat que dirigents de la socialdemocràcia alemanya no consideren del tot improbable. Aqueixa inèrcia es deu en gran manera a què resulta molt inconvenient definir, dins del buit de les hipòtesis abstractes, els lineaments i formes de situacions polítiques encara inexistents. Evidentment, l'important per a la socialdemocràcia no és l'elaboració d'un cos de directives ja preparades per a la política futura. És important: 1) efectuar una avaluació històrica correcta de les formes de lluita que corresponen a la situació donada, i 2) comprendre la relativitat de l'etapa que es viu i l'increment inevitable de la tensió revolucionària a mesura que s'acosta l'objectiu final d'aqueixa lluita.

Si li atorguem, com vol Lenin, poders absoluts de caràcter negatiu a l'òrgan més encimbellat del partit enfortim perillosament el conservadorisme inherent a aqueix organisme. Si la tàctica del partit socialista no ha de ser creada per un Comitè central sinó per tot el partit o, millor dit, per tot el moviment obrer, és clar que les seccions i federacions del partit necessiten la llibertat d'acció que els permeta desenrotllar la seua iniciativa revolucionària i utilitzar tots els recursos que ofereix la situació. L'ultracentralisme que demana Lenin està omplert de l'esperit estèril del capatàs, no d'un esperit positiu i creador. *A Lenin li preocupa més controlar el partit que fer més fructífera l'activitat del mateix; estretir el moviment abans que desenrotllar-lo, lligar-lo abans que unificar-lo.*

En la situació actual, semblant experiment seria doblement perillós per a la socialdemocràcia russa. Estem en vigílies de batalles decisives contra el tsarisme. Està per entrar o ha entrat en un període d'activitat creadora intensificada, durant el qual ampliarà (com sempre succeeix en situacions revolucionàries) la seua esfera d'influència i creixerà espontàniament a grans salts. Tractar de frenar la iniciativa del partit en aquest moment, rodejar-lo de fils d'aram de pues, és incapacitar-lo per al compliment de les grans tasques del moment.

Les idees generals que hem exposat sobre el problema del centralisme socialista no basten per a elaborar un projecte d'estatut per al partit rus. En última instància, un estatut d'aquest tipus només el poden determinar les circumstàncies sota què hom exerceix l'activitat del partit en una etapa determinada. A Rússia es tracta de posar en marxa una gran organització proletària. Cap projecte d'estatut es pot considerar infal·libre. Ha de passar per la prova de foc. Però per la nostra concepció general de la naturalesa de l'organització socialdemòcrata, creiem que es justifica que deduïm que el seu esperit requereix (sobretot al començament de la formació del partit de masses) la coordinació i unificació del moviment i no la seua subordinació rígida a un reglament. Si el partit posseeix el do de la flexibilitat política, complementat per la lleialtat absoluta als principis i la preocupació per la unitat, podem estar tranquils respecte a què qualsevol defecte en l'estatut del partit es corregirà en la pràctica. Per a nosaltres, no és la lletra sinó l'esperit viu que els militants porten a l'organització allò que decideix el valor de tal o qual forma d'organització.

II

Fins ací hem examinat el problema del centralisme des del punt de vista dels principis generals en la socialdemocràcia, i fins a un cert punt a la llum de les condicions particulars de Rússia. No obstant això, l'ultracentralisme militar que proclamen Lenin i els seus partidaris no és producte de diferents opinions. Es diu que està relacionat amb una campanya contra l'oportunisme que Lenin ha preparat fins a l'últim detall organitzatiu.

“És important [diu Lenin] forjar una arma si fa o no fa efectiva contra l'oportunisme.” (*Ibíd.* P. 52.) Creu que l'oportunisme sorgeix de la tendència característica dels intel·lectuals a la descentralització i la desorganització, de la seua animadversió a la disciplina estricta i a la “burocràcia” que és, de totes les maneres, necessària per al bon funcionament del partit.

Lenin diu que els intel·lectuals continuen sent individualistes i tendeixen a l'anarquia fins i tot després d'haver-se unit al moviment socialista. Segons ell, només als intel·lectuals els repugna la idea de

l'autoritat absoluta d'un Comitè Central. El proletari autèntic, suggereix Lenin, en virtut del seu instint de classe troba un cert plaer voluptuós en abandonar-se a les urpes d'una ferma direcció i una disciplina implacable. "Oposar la burocràcia a la democràcia [diu Lenin] és contraposar el principi organitzatiu de la socialdemocràcia revolucionària amb els mètodes organitzatius oportunistes." (*Ibid.* P. 151.)

Declara que es produeix un conflicte semblant entre les tendències centralistes i autonomistes en tots els països en què el reformisme i el socialisme revolucionari es troben cara a cara. Assenyala particularment la controvèrsia recent en la socialdemocràcia alemanya sobre el problema del grau de llibertat d'acció que el partit pot permetre'ls als representants socialistes en les assemblees legislatives. Vegem els paral·lels que traça Lenin. En primer lloc, cal assenyalar que exalçar el suposat geni dels proletaris en matèria d'organització socialista i la desconfiança general envers els intel·lectuals en quant tals no és un índex de mentalitat "marxista revolucionària". És molt fàcil demostrar que semblants arguments són oportunistes. Les tendències que presenten l'antagonisme entre els elements proletaris i no proletaris en el moviment obrer com a problema ideològic són el semianarquisme dels sindicalistes francesos, la consigna del qual és "Cura amb els polítics!"; el tradeunionisme anglès, que desconfia dels "visionaris socialistes"; i, si els nostres informes són correctes, l'"economicisme pur", representat fins fa poc en la socialdemocràcia russa per *Rabotxaia Mysl* (Pensament Obrer), publicat clandestinament en Sant Petersburg.

En la majoria dels partits socialistes d'Europa Occidental existeix indubtablement una relació entre l'oportunisme i els "intel·lectuals", igual que entre els intel·lectuals i les tendències descentralitzadores del moviment obrer. Però res més aliè al mètode històric dialèctic del pensament marxista que separar els fenòmens socials del seu marc històric i presentar aqueixos fenòmens com a fórmules abstractes susceptibles de ser aplicades de forma absoluta i general.

Raonant de manera abstracta podríem dir que l'"intel·lectual", element social provinent de la burgesia i per tant aliè al proletariat, no ingressa al moviment socialista mercè l'impuls de les seues tendències classistes sinó en oposició a elles. Per això té major tendència que l'obrer a caure en aberracions oportunistes. L'obrer, diem, pot trobar suport revolucionari real en els seus interessos de classe, sempre que no abandone el seu medi ambient, o siga la massa treballadora. Però la forma concreta que assumeix la tendència a l'oportunisme de l'intel·lectual i, sobretot, la forma en què aqueixa inclinació s'expressa al terreny organitzatiu són qüestions que depenen sempre del medi social en què es mou.

El parlamentarisme burgès és la base social dels fenòmens que observa Lenin en els moviments socialistes alemany, francès i italià. Aquest parlamentarisme és el caldo de cultiu de totes les tendències oportunistes que existeixen en la socialdemocràcia occidental. El tipus de parlamentarisme que tenim ara en França, Itàlia i Alemanya proporciona terreny per a les il·lusions de l'oportunisme actual, com ara la sobrevaloració de les reformes socials, la col·laboració de classes i partits, la fe en una evolució pacífica vers el socialisme, etcètera. Açò ocorre en col·locar els intel·lectuals, com a parlamentaris, per damunt del proletariat, i separant-los del proletariat dins del mateix partit socialista. Amb el creixement del moviment obrer, el parlamentarisme esdevé un trampolí per als oportunistes polítics. Per això tants fracassats amb ambicions de la burgesia corren a albergar-se davall la bandera dels partits socialistes. Una altra font de l'oportunisme contemporani la constitueixen els grans mitjans materials amb què compta la socialdemocràcia, i la influència de les grans organitzacions socialdemòcrates.

El partit és el baluard que defensa el moviment classista de les desviacions parlamentaristes burgeses. Per a triomfar, aqueixes tendències han de destruir el baluard. Han de dissoldre el sector actiu, conscient del proletariat en la massa amorfa de l'"electorat". Així sorgeixen les tendències "autonomistes" i descentralitzadores en els nostres partits socialdemòcrates. Veiem que aqueixes tendències serveixen a fins polítics definits. No se les pot explicar, com voldria Lenin, amb referències a la psicologia de l'intel·lectual, a la seua pretesa inestabilitat innata de caràcter. Només se les explica basant-se en les necessitats del polític parlamentari burgès, és a dir, per la política oportunista.

La situació és distinta en la Rússia tsarista. En termes generals, l'oportunisme en el moviment obrer rus no és un subproducte de la força socialdemòcrata ni de la descomposició de la burgesia. És el producte de l'endarreriment polític de la societat russa.

El medi del qual provenen els intel·lectuals russos que ingressen al socialisme és molt més desclassat i menys burgès que a Europa Occidental. Sumada a la immaduresa del moviment obrer rus, aquesta circumstància coadjuva a la digressió teòrica, des de la negació total de l'aspecte polític del moviment obrer a la creença total en l'efectivitat dels actes terroristes aïllats o la indiferència política més completa, a les tolles del liberalisme i de l'idealisme kantian.

No obstant això, és difícil atraure l'intel·lectual que integra el moviment socialdemòcrata rus cap a la desorganització. És quelcom que va en contra de la posició general del medi en què es mou l'intel·lectual rus. No hi ha en Rússia un parlament burgès que afavorisca aquesta tendència. L'intel·lectual occidental que practica en aquest moment el "culte de l'ego" i els dona a les seues aspiracions socialistes un tint aristocràtic no representa la *intel·liguèntsia* burgesa "en general". Representa una fase del desenrotllament social. És el producte de la decadència burgesa. D'altra banda, els somnis utòpics o oportunistes de l'intel·lectual rus que s'ha unit al moviment socialista tendeixen a nodrir-se de fórmules teòriques en què l'ego no és exaltat sinó humiliat, en les que la moral del renunciament i el càstig constitueix el principi rector. Els *narodniki* (populistes) de 1875 cridaven la *intel·liguèntsia* russa a diluir-se en la massa camperola. Els partidaris ultracivilitzats de Tolstoi parlen d'assumir la vida de la "gent simple". Els partidaris de l'"economicisme pur" en la socialdemocràcia russa volen que ens inclinem davant la "mà callosa" del treballador.

Si en compte d'aplicar mecànicament a Rússia les fórmules elaborades en Europa Occidental enfoquem el problema organitzatiu des de la perspectiva de la situació russa, arribem a conclusions diametralment oposades a les de Lenin. Atribuir-li a l'oportunisme una preferència invariable per determinat tipus d'organització, la descentralització, és no comprendre la seua essència. Quant al problema organitzatiu, o qualsevol altre problema, l'oportunisme coneix un sol principi: l'absència de principis. L'oportunisme escull els seus mètodes a fi d'adequar-se a les circumstàncies donades, sempre que aquests mitjans semblen conduir als fins previstos. Si definim l'oportunisme, amb Lenin, com aqueixa tendència que paralitza el moviment revolucionari independent i el transforma en un instrument d'intel·lectuals burgesos ambiciosos, hem de reconèixer també que en l'etapa inicial d'un moviment obrer allò que facilita la seua influència és la centralització rigorosa més que la descentralització. L'extrema centralització posa el moviment proletari jove i inculte en mans dels intel·lectuals que conformen el Comitè Central. En Alemanya, en les albrors del moviment socialdemòcrata i abans del sorgiment d'un nucli sòlid de proletaris conscients i una línia tàctica basada en l'experiència, es va produir un enfrontament polèmic entre els partidaris dels distints tipus d'organització. L'Associació General d'Obrers Alemanys, fundada per Lassalle, estava a favor de la centralització extrema. El principi autonomista era defensat pel partit que s'havia organitzat al congrés d'Eisenach, amb la col·laboració de Wilhelm Liebknecht i Auguste Bebel. La tàctica dels "eisenacheans" era prou confusa. No obstant això, la seua aportació al despertar de la consciència de classe de les masses alemanyes va ser moltíssim major que el dels lassalleans. Des del començament els obrers van exercir un rol preponderant en aqueix partit (com ho va demostrar la quantitat de publicacions obreres que van aparèixer a les províncies) i la influència del moviment va estendre's ràpidament. Al mateix temps, els lassalleans, malgrat tots els seus experiments amb els "dictadors", van conduir els seus seguidors de desventura en desventura.

En general el centralisme rigorós i despòtic compta amb les preferències dels intel·lectuals oportunistes en l'etapa en que els elements revolucionaris de la classe obrera no tenen cohesió i el moviment avança als temptejos, com ocorre ara a Rússia. En una etapa posterior, davall un règim parlamentari i en relació amb un partit obrer fort, les tendències oportunistes dels intel·lectuals es manifesten a favor de la "descentralització".

Si acceptem el punt de vista que Lenin considera adient i temem la influència dels intel·lectuals en el moviment, no podem concebre major perill per al partit rus que el pla organitzatiu de Lenin.

Res contribuirà tant a la submissió d'un jove moviment obrer a una elit intel·lectual àvida de poder que aquest jupetí de força burocràtic, que immobilitzarà el partit i el convertirà en un autòmat manipulat per un Comitè Central. En canvi, no pot haver-hi garantia més efectiva contra la intriga oportunista i l'ambició personal que l'acció revolucionària independent del proletariat, el resultat de la qual és que els obrers adquireixen el sentit de la responsabilitat política i la confiança en si mateixos.

El que avui és un fantasma que ronda la imaginació de Lenin pot convertir-se en realitat demà.

No oblidem que la revolució prompta a esclatar a Rússia serà burgesa i no proletària. Açò trastorna totes les circumstàncies de la lluita social. També els intel·lectuals russos quedaran imbuïts d'ideologia burgesa. La socialdemocràcia és, en l'actualitat, l'única guia del proletariat rus. Però l'endemà de la revolució veurem la burgesia, sobretot els intel·lectuals burgesos, tractant d'utilitzar les masses com a pont cap al seu domini. El joc dels demagogs burgesos es veurà facilitat si en l'etapa actual l'acció, iniciativa i sentit polític espontanis del proletariat es veuen obstaculitzats en el seu desenvolupament i restringits pel proteccionisme d'un Comitè Central autoritari.

Més important fins i tot és la falsedat fonamental de la idea que hi ha al darrere del pla de centralisme rígid: la idea que el camí a l'oportunisme pot tancar-se mitjançant els articles d'un estatut partidari. Impactats pels fets ocorreguts recentment en els partits socialistes de França, Itàlia i Alemanya, els socialdemòcrates russos tendeixen a considerar l'oportunisme com un element forà importat al moviment obrer pels representants de la democràcia burgesa. Si així fos, cap sanció prevista en l'estatut del partit podria detenir aquesta invasió. La influència d'elements no proletaris en el partit del proletariat és el resultat de causes socials profundes, com ara l'enfonsament econòmic de la petita burgesia, la fallida del liberalisme burgès i la degeneració de la democràcia burgesa. És ingenu confiar en detenir aquest corrent amb una fórmula escrita en l'estatut del partit.

Un reglament pot regir la vida d'una petita secta o d'un cercle privat. Un corrent històric, en canvi, travessarà les xarxes del paràgraf estatutari. A més, no és cert que rebutjar els elements que la descomposició de la societat burgesa porta al moviment socialista signifiqui defensar els interessos de la classe obrera. La socialdemocràcia ha afirmat sempre que representa no sols els interessos de classe del proletariat, sinó també les aspiracions progressistes de la societat en el seu conjunt. Representa els interessos de tots els que pateixen l'opressió de la dominació burgesa. Açò no cal entendre-ho simplement en el sentit que tots aquests interessos es veuen reflectits idealment en el programa socialista. L'evolució de la història tradueix aquesta afirmació en la realitat. Com a partit polític, la socialdemocràcia esdevé refugi de tots els elements descontents que hi ha en la nostra societat i del poble tot, en contraposició a la petita minoria d'amos capitalistes. Però els socialistes han de saber subordinar l'angoixa, rancor i esperança d'aquest conglomerat heterogeni a l'objectiu suprem de la classe obrera. La socialdemocràcia ha d'enquadrar la turba d'iracunds no proletaris dins dels límits de l'acció revolucionària del proletariat. Ha d'assimilar els elements que se li apropen. Açò només és possible si la socialdemocràcia té un nucli proletari fort, políticament culte, amb la suficient consciència de classe com per a ser capaç, com en Alemanya, d'arrossegat els elements desclassats i petit burgesos que s'uneixen al partit. En aqueix cas, la major rigidesa en l'aplicació del principi de centralització i la disciplina més severa formulada específicament en els estatuts del partit poden ser una barrera efectiva contra el perill oportunista. Així es va defensar el socialisme francès contra la confusió jauresista. Esmenar l'estatut de la socialdemocràcia alemanya seria una mesura molt oportuna. Però inclusivament en aquest terreny no hem de pensar que l'estatut del partit és una arma que, d'alguna manera, basta per si mateixa. Pot, en el millor dels casos, ser un mètode de coerció per a imposar la voluntat de la majoria proletària en el partit. Si aqueixa majoria no existeix de res serviran les sancions més dràstiques.

No obstant això, la influència d'elements burgesos en el partit dista de ser l'única causa de les tendències oportunistes que estan alçant el cap en la socialdemocràcia. Una altra causa la constitueix la naturalesa mateixa de la militància socialista i les seues contradiccions internes. El moviment internacional del proletariat cap a la seua emancipació total és un procés peculiar en aquest sentit: per primera vegada en la història de la civilització el poble expressa la seua voluntat conscientment i en oposició a totes les classes dominants. Però aquesta voluntat es pot satisfer únicament fora dels marcs del sistema imperant. Ara bé, les masses només poden adquirir i enfortir aquesta voluntat en el curs de la seua lluita quotidiana contra l'ordre social existent: és a dir, dins dels límits de la societat capitalista. D'una banda, les masses; per l'altra, el seu objectiu històric, situat fora de la societat imperant. D'una banda, la lluita quotidiana; per l'altra, la revolució social. Tals els termes de la contradicció dialèctica per la qual avança el moviment socialista. D'ací es desprèn que la millor manera en què pot avançar el moviment és oscil·lant entre els dos perills que l'aguaiten constantment. U és la pèrdua del seu caràcter massiu; l'altre, l'abandó de l'objectiu. U és el perill de retrotraure's a l'estat de secta; un altre, el perill de convertir-se en un moviment per a la reforma social burgesa.

Per això és il·lusori, i va en contra de l'experiència històrica, esperar fixar d'una vegada per sempre l'orientació de la lluita socialista revolucionària amb mètodes formals, que se suposa defensaran el moviment obrer de tota possibilitat de desviació oportunista. La teoria marxista és una arma segura per a reconèixer i combatre les manifestacions típiques de l'oportunisme. Però el moviment socialista és un moviment de masses, els seus perills no són producte de les maquinacions insidioses d'individus i grups, sorgeixen de situacions socials inevitables. No podem resguardar-nos per avançat contra totes les possibilitats de desviació oportunista. Només el moviment pot superar aqueixos perills, amb l'ajuda de la teoria marxista, sí, però després que aqueixos perills s'hagen fet tangibles. Des d'aquest punt de vista l'oportunisme apareix com un producte i una fase inevitable del desenrotllament històric del moviment obrer. La socialdemocràcia russa va sorgir fa poc. Les circumstàncies polítiques davall les quals es desenrotlla el moviment proletari a Rússia són prou anormals. En aqueix país l'oportunisme és en gran manera un subproducte dels temptejos i experiments de la militància socialista, que tracta d'avançar sobre un terreny que no s'assembla a cap altre a Europa.

En vista d'això, ens resulta increïble l'afirmació que és possible evitar l'oportunisme escrivint determinades paraules en compte d'altres en l'estatut del partit. *L'intent de conjurar l'oportunisme amb un tros de paper pot resultar summament danyós, no per a l'oportunisme sinó per al moviment socialista.* Si es deté el pols natural d'un organisme vivent, se'l debilita i es disminueixen les seues possibilitats de resistència i el seu esperit combatiu, en aquest cas no sols contra l'oportunisme sinó també (i açò revist una gran importància, per cert) contra l'ordre social existent. Els mitjans proposats es giren contra els fins a què se suposa haurien de servir. En l'ansietat de Lenin per implantar la direcció d'un Comitè Central omniscient i totpoderós per a protegir un moviment obrer tan jove i prometedor contra qualsevol pas en fals reconeixem els símptomes del mateix subjectivisme que ja li ha fet més d'una mala passada al pensament socialista de Rússia. Diverteix observar els tombs que ha hagut de fer el respectable "ego" humà en la història russa recent. Llençant al sòl, quasi reduït a pols per l'absolutisme rus, l'"ego" es dedica a l'activitat revolucionària. Revist la forma d'un comitè de conspiradors que, en nom d'una Voluntat Popular inexistent, s'assenta en una espècie de tron i proclama la seua omnipotència. Però l'"objecte" resulta ser més fort. El *knut* triomfa perquè el poder tsarista sembla l'expressió "legítima" de la història. Amb el temps veiem aparèixer en escena un fill encara més "legítim" de la història: el moviment obrer rus. Per primera vegada estan assentades les bases per a una vertadera "voluntat popular" en terra russa. Però, heus aquí novament l'"ego" del revolucionari rus! Fent cabrioles cap per avall, es proclama una vegada més director totpoderós de la història. Aquesta vegada amb el títol de La seua Excel·lència el Comitè Central del Partit Social Demòcrata Rus. L'àgil acròbata no percep que l'únic "subjecte" que mereix el paper de director és l'"ego" col·lectiu de la classe obrera. La classe obrera exigeix el dret de cometre els seus errors i aprendre en la dialèctica de la història. Parlem clarament. Històricament, els errors comesos per un moviment vertaderament revolucionari són infinitament més fructífers que la infal·libilitat del Comitè Central més astut.

Edita: ***Germinal – nucli en defensa del marxisme***

Per a posar-te en contacte amb nosaltres: germinal_1917@yahoo.es

Visita la nostra pàgina: www.grupgerminal.org